

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ Г.С. СКОВОРОДИ**

**УКРАЇНСЬКИЙ МОВНО-ЛІТЕРАТУРНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
ІМЕНІ Г.Ф. КВІТКИ-ОСНОВ'ЯНЕНКА**

ФІЛОЛОГІЯ ХХІ СТОЛІТТЯ

**Збірник наукових праць
студентства й наукової молоді**

(за матеріалами Х Всеукраїнської науково-практичної
конференції студентства й наукової молоді,
Харків, 29 квітня 2020 року)

УДК: 881 + 883 + 882 + 882 + 808
Ф 56

Затверджено редакційно-видавничою радою Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди (протокол № 4 від 15.06.2020 року)

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Голобородько Костянтин Юрійович – доктор філологічних наук, професор, декан українського мовно-літературного факультету імені Г.Ф. Квітки-Основ'яненка

Олексенко Олена Андріївна – кандидат філологічних наук, професор, завідувач кафедри української мови

Маленко Олена Олегівна – доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри українознавства та лінгводидактики

Мельників Ростислав Володимирович – кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри української літератури та журналістики імені професора Леоніда Ушкалова

Лебеденко Юлія Миколаївна – кандидат філологічних наук, доцент, координатор з наукової роботи українського мовно-літературного факультету імені Г.Ф. Квітки-Основ'яненка

Сергієнко Катерина – голова студентського наукового товариства українського мовно-літературного факультету імені Г.Ф. Квітки-Основ'яненка

Автори публікацій несуть відповідальність за достовірність фактичних даних, чіткість викладу тексту, цитування, а також мовно-стилістичний рівень написання матеріалів.

Філологія ХХІ століття [Електронне видання] : Збірник наукових праць студентства й наукової молоді, Харків, 29 квітня 2020 р. / Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди ; [редкол.: К. Ю. Голобородько (голов. ред) та ін.]. – Харків, 2020. – 116 с.

©Харківський національний педагогічний
 університет імені Г.С. Сковороди, 2020
 ©Автори публікацій, 2020

спільноти. Проаналізовані прецедентні феномени реалізують функційне навантаження відповідно до творчого задуму письменниці.

Отже, вербальними репрезентантами прецедентних текстів у творі Ірен Роздобудько «Прилетіла ластівочка» є прецедентні імена, прецедентні висловлювання та прецедентні ситуації. Прецедентні феномени перебувають у тісному зв'язку, тому апеляція до прецедентних текстів може здійснюватися засобами вербальної репрезентації не лише прецедентних імен, прецедентних висловлювань та прецедентних ситуацій, а й за допомогою їхнього поєднання. Прецедентні тексти реалізують такі функції: номінативну-інформативну, оцінну та сигнальну.

Перспективи подальших досліджень вбачаються в дослідженні функціональних особливостей прецедентних феноменів, виявленні специфіки взаємодії прецедентних феноменів між собою, а також з іншими одиницями непрямої номінації.

Література

1. Багаева Д. В. Когнитивная база и прецедентные феномены в системе других единиц и в коммуникации / Д. В. Багаева, Д. Б. Гудков, И. В. Захаренко, В. В. Красных. *Вестник Московского университета. Серия 9 : Филология*. 1997. № 3. С. 62–85.
2. Захаренко И. В. Прецедентное имя и прецедентное высказывание как символы прецедентных феноменов / И. В. Захаренко, Д. Б. Гудков, В. В. Красных. *Язык, сознание, коммуникация*: сб. ст. Ред. В. В. Красных, А. И. Изотов. Москва: Филология, 1997. Вып. 1. С. 82–103.
3. Караулов Ю. Н. Русский язык и языковая личность. Москва: Наука, 1987. 261 с.
4. Космеда Т. Комуникативна компетенція Івана Франка: міжкультурні, інтерперсональні, риторичні виміри. Львів: ПАІС, 2006. 328 с.
5. Красных В. В. Этнопсихолингвистика и лингвокультурология: Курс лекций. Москва: ИТДГК «Гнозис», 2002. 284 с.
6. Роздобудько Ірен. *Прилетіла ластівочка*. Роман. Київ: Нора-Друк, 2018. 304 с.

Гашиуренко Вікторія Анатоліївна

Харків, ХНПУ імені Г.С. Сковороди

Наук. кер.: к. філол. н., доц. Н.В. Піддубна

ВІДОБРАЖЕННЯ РЕЛІГІЙНОЇ СВІДОМОСТІ В МОВНОМУ СВІТІ ЩОДЕННИКА ОЛЕСЯ ГОНЧАРА

Олесь Гончар – видатний український письменник ХХ століття. Його творча спадщина величезна: він автор багатьох новел, повістей, романів. Вагоме місце у його доробку посідають 3 томи щоденників.

У 2002–2004 роках текст у трьох томах було надруковано у видавництві «Веселка» (упорядкування дружини В. Гончар). Зі змінами та доповненнями у 2008 році «Нові сторінки» зі щоденника, які віднайшлися в

родинних архівах, з'явилися на шпальтах «Літературної України» (публікація підготовлена дочкою письменника Людмилою Гончар).

У щоденникових записах О. Гончар неодноразово звертається до осмислення Бога, віри як до того, що пробуджує думку, примушує замислитись і над життям, і над часом, і над роллю особистості в суспільстві, порівн.: *«Мабуть, тільки віра, висока моральність – наука людяності – можуть прийти сучасному людству на допомогу...»* [09.07.2019, 26 с.]. Праця, віра в Бога – це ті чесноти, які притаманні українському народу і про втрату яких письменник розмірковує як про занепад моральності, порівн.: *«Що зробили з народом! Уміли ж люди трудитись, і бути людьми і шанувати Бога...»* [09.07.2019, 28 с.].

В роздумах про прожите письменник сам звертається до Всевишнього, неодноразово закликає дякувати Господу за дар життя, порівн.: *«Хай постануть перед очима Скелясті гори і всі ті краї, переповнені світлом і музикою...Дякуй Богові за ці найвищі дари життя»* [19.02.1993, 456 с.]; *«Хай помагає тобі Бог!»*; *«Божже, як спотворює зазнайство душу людську!»* [28.05.1992, 416 с.].

Уболіваючи про долю нації, мови, культури, духовності, переживаючи зруйнування моральності, серед чинників, які можуть урятувати суспільство О. Гончар називає релігію, порівн.: *«Хто порятує? Мистецтво? Релігія?»* [09.10.1988, 204 с.].

Олесь Гончар – людина зі своїм світобаченням, для нього важливе все те, що наповнює людину і саме це є наближенням до Бога, тим, що ніби сходить з неба і є Божим дарунком, порівн.: *«Вище літератури ставлю тільки музику. Це те мистецтво, що до Бога найближче. Ось слухаю чийось симфонію – загадка. Мова – ніби нав'яна з небес»* [18.02.1993, 456 с.].

Він роздумує про віру в Бога як про щось необхідне й недоторканне, без чого людина ніби потрапляє в морок, відсутність чого перетворює її на найнижчу тварину, порівн.: *«Не кожен культ варто руйнувати! А культ Бога? О, це ж зовсім інша річ! Культ Шевченка врятував цілу націю, бо дав їй життя, дав ідеал, дав віру! Це – як культ Сонця, образ світу Божого, найвищої справедливості – без цього світла знов настала б ніч атеїзму, яка панувала в нас понад 70 років і ледь не перетворила людей у хробаків...»* [19.02.1993, 456 с.].

Для О. Гончара як для релігійної мовної особистості дуже важливі церковні релігійні свята, він радіє з того, що по телебаченню може долучитися до святкової Великодньої літургії: *«Вперше транслиують літургію з Володимирського, з Почаївської...»* [26.04.1992, 410 с.]. У святковій дні Воскресіння Христового він алюзійно проводить паралель між його стражданнями і тяжкою путтю воскреслої України до свободи, порівн.: *«Все життя – зі студентських чи й ще радніших літ – це борсання в сумнівах, постійне, крок за кроком продирання до істини, крізь хащі ілюзій та офіційної могутньої брехні, нелегке просування до правди, до українства, до свободи! Чи вірилось, що з ласки Божої ти ще побачиш Україну вільною, соборною?»* [27.04.1992, 411 с.].

Отже, Олесь Гончар зі щоденникових записів постає не лише як глибокий письменник, а і як глибоко релігійна мовна особистість, що розкриває своє ставлення до світу, загальнолюдських цінностей, зокрема, і через призму сприйняття Бога і віри.

Література

1. **«Щоденники»** Олеся Гончара 1984–1995 років: в діалозі з вічністю / Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія «Філологія». Вип.80, 2019.– 26 с.
2. **«Щоденники»** Олеся Гончара 1984–1995 років: в діалозі з вічністю / Вісник Харківського національного університету імені В.Н.Каразіна. Серія «Філологія». Вип.80, 2019.– 28 с.
3. **Олесь Гончар.** Щоденники том 3 (1984–1995) / Київ: «Веселка», 2004.– 19.02.1993, 456 с.
4. **Олесь Гончар.** Щоденники том 3 (1984–1995) / Київ: «Веселка», 2004.– 28.05.1992, 416 с.];
5. **Олесь Гончар.** Щоденники том 3 (1984–1995) / Київ: «Веселка», 2004.– [09.10.1988, 204 с.].
6. **Олесь Гончар.** Щоденники том 3 (1984–1995) / Київ: «Веселка», 2004.– 18.02.1993, 456 с.].
7. **Олесь Гончар.** Щоденники том 3 (1984–1995) / Київ: «Веселка», 2004.– [19.02.1993, 456 с.]
8. **Олесь Гончар.** Щоденники том 3 (1984–1995) / Київ: «Веселка», 2004.– 26.04.1992, 410 с.
9. **Олесь Гончар.** Щоденники том 3 (1984–1995) / Київ: «Веселка», 2004.– 27.04.1992, 411 с.

УДК 84'61

Дечко Анастасія Олександрівна
Харків, ХНПУ імені Г.С. Сковороди
Наук. кер.: к. філол. н., доц. І. А. Павлова

ЗАСОБИ ВИРАЖЕННЯ КІЛЬКОСТІ У ТВОРЧОСТІ І СВІТЛИЧНОГО

Категорія кількості наявна майже у кожному аспекті нашого життя, тому аналіз засобів вираження кількості є вагомим під час розгляду творчості поетів. Одним із перших, хто вказав на необхідність виявлення й опису кількісних відношень, був І. О. Бодуен де Куртене. Питанню кількісності у різних її проявах були присвячені праці багатьох лінгвістів різних шкіл і напрямів: В. В. Виноградова, В. В. Акуленко, Т. В. Коновалова, А. І. Лашкевича, О. Д. Шмельова, М. І. Польської, Д. А. Кашиної та ін. У сучасних мовознавчих працях досліджуються різні аспекти поняття кількості. Граматику кількості вивчали Л. Ж. Норкіна, І. Г. Кошева, І. В. Слободцева, семантику – Ж. Г. Маклакелідзе, Т. В. Бобкова, мовні засоби вираження кількості – С. А. Швачко, Л. Д. Чеснокова, О. А. Самочорнова, О. Л. Ричкова, когнітологічні та номінативні аспекти – С. А. Жаботинська[1: 42].

Актуальність цієї роботи полягає у тому, що в останні роки все більше науковців досліджують особливості функціонування мовних одиниць у поетичних текстах видатних українських письменників, до яких ми з упевненістю можемо віднести покоління талановитих митців шістдесятих